

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment
with Common Market Organization (CMO) Requirements

Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

AB'de Üretici Örgütleri (ÜÖ), Üretici Örgütü Birlikleri (ÜÖB) ve Branşlar Arası Örgütler (BAÖ)

Giriş

Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Mevzuatı üretici örgütlerinin, üretici örgütü birliklerinin ve branşlar arası örgütlerin tanınmasına dair kuralları içermektedir.

Üretici örgütleri (kooperatif şeklinde örgütlenmiş/kurulmuş olsun veya olmasın) gıda tedarik zincirindeki önemli aktörlerdir. Bu örgütler gıda zinciri faaliyetlerinde diğer alt aktörler karşısında üreticilerin pozisyonunu güçlendirmeye katkı sağlamaktadır (örneğin arzı yoğunlaştırmak, pazarlamayı iyileştirmek, üyelerine yardım sağlamak vs.). Birbirleriyle daha yakın çalışmak suretiyle, üreticiler üyelerinin ürünlerini işleyip pazarlamak için ölçek ekonomilerinden ve sinerjilerden faydalanabilmektedir.

Üretici Örgütü Birlikleri iki amaca sahiptir: üretici örgütleri ile aynı rolü oynamaktadırlar ve bunun yanı sıra kendi üye örgütlerinin faaliyetlerini koordine etmektedirler.

Branşlar Arası Örgütler, üreticilerden ve tedarik zincirinin işleme veya ticaret kısmının en az bir üyesinden oluşan dikey olarak entegre edilmiş kuruluşlardır. Branşlar Arası Örgütler, tedarik zincirindeki aktörler arasında diyalog kurulmasını sağlar ve en iyi uygulamaları ve piyasa şeffaflığını teşvik eder.

Bazı şartlar altında üretici örgütleri, üretici örgütü birlikleri ve branşlar arası örgütler tarafından kabul edilen kuralların uygulama alanı **üye olmayan kurumları da kapsayacak şekilde genişletilebilir**. Bazı şartlar altında bu örgütlerin faaliyetlerinden faydalanan üye olmayan bu kurumlar örgüte finansal katkıda bulunmalıdır.

Tarihçe

Üretici örgütleri (ÜÖ) 1996 reformu ile birlikte meyve ve sebze sektöründeki AB rejiminin mihenk taşı haline gelmiştir. 2007 reformu Üretici Örgütlerini daha fazla güçlendirmeyi amaçlamıştır. 1234/2007 sayılı Tüzük tüm tarım ürünlerine ilişkin 21 piyasa düzenlemesinin bir derlemesidir. 2013 yılında Üretici Örgütleri, Birlikleri ve Branşlar Arası Örgütler özellikle vurgulanarak 1234/2007 sayılı Tüzük yürürlükten kaldırılmıştır.

ÜÖ nasıl kurulur?

Bir ÜÖ üreticiler tarafından gönüllülük esası uyarınca kurulur. Üreticiler (üyeler) tarafından idare ve kontrol edilen özel bir girişimdir. Bu kontrol ÜÖ'nün yıllık Genel Kurul toplantısında gerçekleştirilir. Her bir ÜÖ üyesi her bir pay için bir oy hakkına sahiptir. Genel Kurulda oylar oyların/üreticilerin %10'u ile sınırlı olacaktır.

NIRAS

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

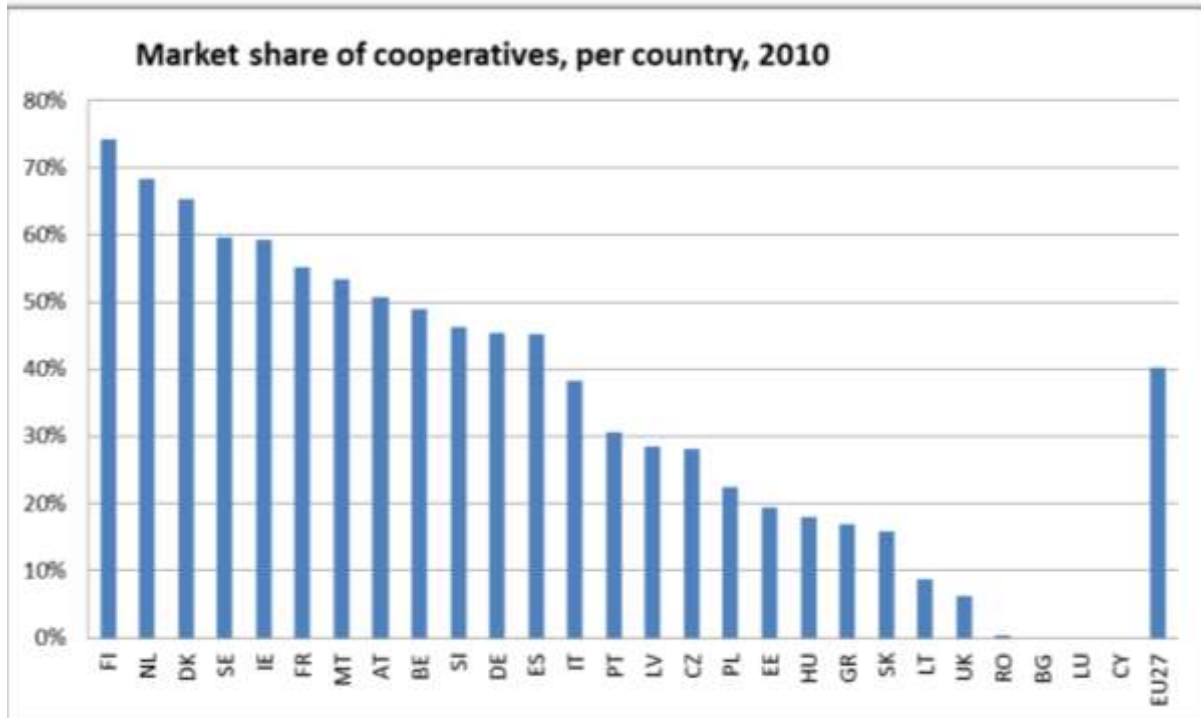
Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

Bir Üye Devlet tarafından ÜÖ olarak tanınmak için, ÜÖ kendi Tüzüğüne aşağıdaki hedeflerden en az bir tanesini eklemelidir:

1. Üretimin taleple eşgüdümlü bir şekilde planlanması;
2. Arzın ve satışın yoğunlaştırılması;
3. Sürdürülebilir üretim tekniklerinin araştırılması, inovasyon ve piyasa geliştirme çalışmaları;
4. Ürün kalitesinin iyileştirilmesi;
5. Çevre dostu üretim yöntemleri (teknik yardım);
6. Yan ürün ve atık yönetimi ve biyoçeşitliliğin iyileştirilmesi;
7. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, iklim değişikliği etkilerinin hafifletilmesi;
8. Ürünlerin promosyonu;
9. Gelecekteki potansiyel piyasalar için destek ve tarımsal sigorta programları.

Meyve-sebze ya da şarap sektörü gibi pek çok sektörde, çok sayıda kooperatif/üretici örgütü uzun bir geçmişe sahiptir. Destek önlemleri her bir sektörün kendi ihtiyaçları doğrultusunda özel olarak belirlenmektedir. Aşağıdaki grafik kooperatiflerin ortalama piyasa payının 2010 yılında %40 seviyesinde olduğunu göstermektedir.

Şekil 1. Ülkeler İtibariyle Kooperatiflerin Pazar Payı, 2010

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

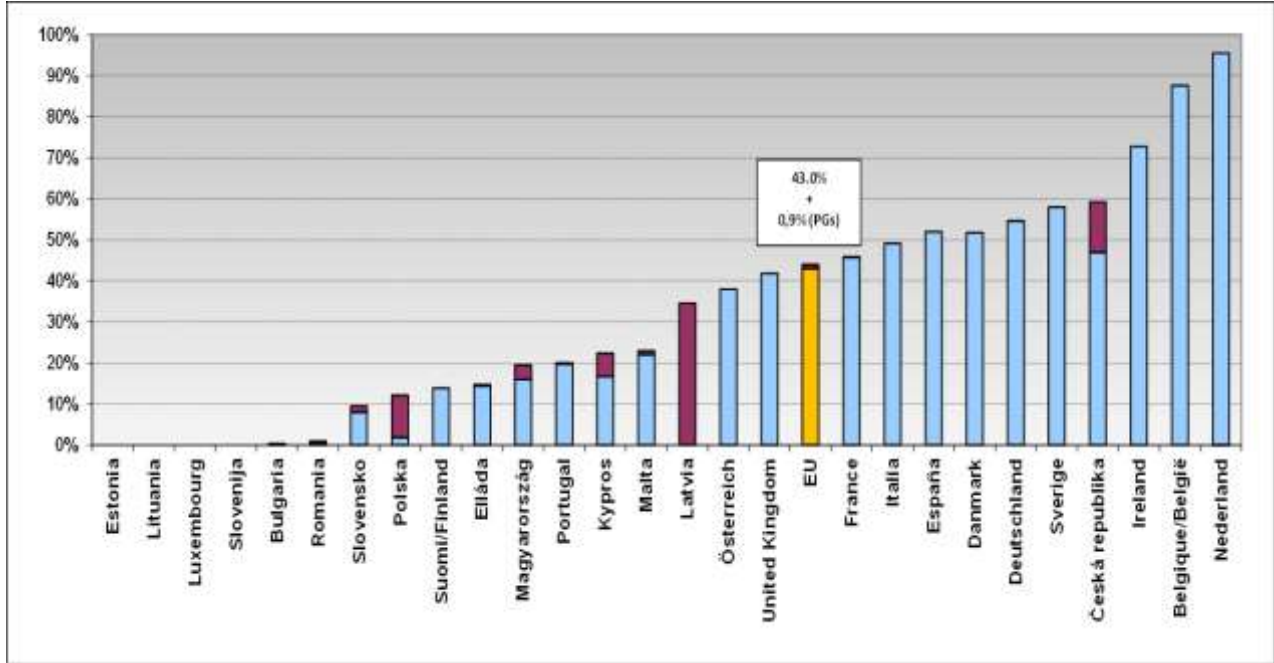
Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

Meyve ve Sebze sektöründeki Üretici Örgütleri, Üretici Örgütü Birlikleri ve Branşlar Arası Örgütler

Üretici Örgütleri, Üretici Örgütü Birlikleri ve Branşlar Arası Örgütler düzeyinde en çok desteklenen sektörlerden biri meyve-sebze sektörüdür.

2011 yılında AB'de meyve ve sebze sektörünün ortalama örgütlenme oranı %44.9 seviyesindeydi. Estonya, Litvanya, Lüksemburg, Hırvatistan ve Slovenya gibi bazı ülkelerde meyve ve sebze sektörleri OPD Tüzüğünde tanımlandığı şekilde örgütlenmemiştir. Diğer taraftan, İrlanda, Belçika ve Hollanda gibi ülkelerde örgütlenme oranı %75'in üzerindedir.

Şekil 2: 2010 yılında Üye Devletler İtibariyle Meyve ve Sebze Sektörünün Örgütlenme Oranı

Bir ÜÖ tanıdıktan sonra, bir İşletme Programının (İP) yürürlüğe konması şartıyla destek alabilir. Esasen İP OPD hedeflerinden en az 2 tanesini içeren 3 ila 5 yıllık bir iş planıdır. Bir ÜÖ, ancak İP'nin Üye Devlet tarafından onaylanması halinde, bu İşletme Programı kapsamındaki harcamaları çerçevesinde Avrupa Tarımsal Garanti Fonundan (EAGF) mali destek alabilir. Bir ÜÖ, yıllık bazda Üretici Örgütünün pazarlanan ürün değerinin maksimum %4.6'sı seviyesinde destek alabilir. Destek, belirli OPD faaliyetleri için en fazla %50 oranında olabilir ve bazı özel durumlarda destek %60'a kadar yükselebilir (örneğin organik tarım faaliyetleri). İşletme Programının kalan harcamaları üreticilerin katkılarıyla veya ÜÖ'nün kendi imkanlarıyla karşılanmalıdır.

Meyve ve sebze sektöründeki bazı uygulama örnekleri

- **Pom'Evasion** (Fransa): 1997 yılında 5 meyve üreticisi ile 270 hektar alan üzerinde ve 13.000 ton meyve üretimi ile faaliyetine başlayan bir meyve üreticileri örgütüdür. 2018 yılında bu ÜÖ 16 meyve üreticisi ile 1300 hektar üzerinde 60.000 ton üretimi hedef olarak belirlemiştir. Burada başarının anahtarı kaliteli hizmet, teknik hizmet ve iyi bir pazarlama planıdır.

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

**Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi**
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

Pom'Evasion meyveleri kendi markalarının yanı sıra organik bir marka (Henriette Jolly Bio) altında Fransa ve İngiltere piyasalarına yüksek kaliteli ürün teslim etmektedir.

- **Gasa Odense** (Danimarka): 1929 yılında kurulmuş eski bir çiftçi kooperatifi olup, 1997 yılında ÜÖ olarak tanınmıştır. 31 üretici açık alanda (1600 hektar) ve serada (50 hektar) sebze; 60 hektarda ise meyvenin yanı sıra üzümü meyve üretmektedir. Ciroyu 2015 yılında yaklaşık 48 milyon avroya ulaştırmıştır. ÜÖ, üyelerinin tüm ürünlerini satmakta ve lojistik koordinasyonu ve yönetimi gerçekleştirmektedir.
- **V.O.C.** (Belçika): Mantar üreten Belçikalı genç ve dinamik bir ÜÖ'dür ve 1997'den bu yana ÜÖ olarak tanınmıştır. 5 üretici ve 5 milyon avro ile faaliyetine başlamıştır. 2017 yılı itibarıyla 21 üreticinin mülkiyetinde olup, 41 milyon avro ciroya sahiptir. Polonya gibi Doğu Avrupa ülkelerinin rekabetini ayakta tutacak itici güç inovasyondur. Temel hedef üretim maliyetlerini düşürmektir. ÜÖ üretimi merkezileştirerek, üretim sürecinde inovasyon sağlayarak ve enerji verimliliğini artıran faaliyetleri devreye sokarak başarılı olmuştur.
- **Müsmāju Dārzeni** (Letonya): Bu ÜÖ 2012 yılında tanınmış ancak faaliyetine 2007 yılında bir Üretici Grubu olarak başlamıştır. Letonyalı 13 sebze ve meyve üreticisi yerel piyasa için üretim yapmaktadır. Temel hedef "Green Spoon" markası altında yüksek ve tutarlı bir kaliteye sahip yerel ürünler sunmaktır.

Meyve ve sebze sektöründeki Üretici Örgüt Birlikleri (ÜÖB)

Şayet iki ya da daha fazla sayıda ÜÖ bazı OPD konuları üzerinde birlikte çalışırsa, Üye Devlet seviyesinde tanınabilecek bir ÜÖB kurabilirler. ÜÖB kurmanın bazı nedenleri aşağıda belirtilmiştir:

- daha büyük birimler arasında işbirliğine ihtiyaç duyulması
- ÜÖ olarak birleşmenin henüz bir seçenek olmaması
- yerel hassasiyetler, sosyal referanslar
- ulus ötesi işbirliğinin bazen ilginç olması.

ÜÖB'leri 1997 yılında ÜÖ'lerin kurulmasından sonra tesis edilmiştir. Bunların birçoğu Fransa, İspanya, Belçika, İtalya, İngiltere ve Avusturya'da bulunmaktadır.

En büyük ÜÖB'lerden bir tanesi 12 ÜÖ üyesi bulunan ve 2000'den fazla üreticiyi temsil eden Hollanda Üretim Birliğidir ("Dutch Produce Association-DPA). Temel hedef üyelerini Lahey ve Brüksel'de temsil etmektir.

Meyve ve sebze sektöründeki Branşlar Arası Örgütler (BAÖ)

Branşlar Arası Örgütler, gıda zincirinde dikey bir şekilde hareket etmektedir ve fiyat belirleme sürecine dahil değildir. Branşlar Arası Örgütlerin hedefi, örgütün tüm üyelerine ve tedarik zincirine fayda sağlayacak toplu projeler oluşturmaktır. Başlıca faaliyetler aşağıda yer almaktadır:

- tedarik zincirinde yer alan farklı aktörler arasındaki diyalogun geliştirilmesi
- en iyi uygulamaların teşvik edilmesi

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

**Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi**
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

- piyasa şeffaflığının sağlanması

OPD Tüzüğünden önce de BAÖ'ler Fransa'da hali hazırda faaldi. Fransız gıda zinciri 2015 yılı itibariyle Avrupa'daki 123 BAÖ'nün tamamının yaklaşık %60'ını temsil etmektedir.

Fransa'daki BAÖ'lerin en iyi örneği **Interfel'dir**. Interfel üyelerini şu alanlarda temsil etmektedir: üretim, işbirliği, nakliye, ithalat, ihracat, toptan ticaret, dağıtım (süpermarketler, uzmanlaşmış mağazalar ve yemek hizmeti). 2016 yılı itibariyle bu BAÖ altında 75.000 şirket, 250.000'i mevsimlik işçi olmak üzere 450,000 çalışan bulunmakta olup, cirosu 18 milyar avrodur.

Interfel'in temel faaliyet alanları aşağıda yer almaktadır:

- Özellikle Okul Meyvesi Programını tanıtarak taze meyve ve sebze tüketiminin desteklenmesi;
- Taze meyve ve sebze sektöründeki yatırımların desteklenmesi;
- Bitki koruma ürünlerinin akılcı kullanımının sektördeki operatörlerin rekabet gücü için gerekli olduğunun ve Avrupa seviyesindeki düzenlemelere ilave bir düzenleme getirilmemesinin savunulması;
- Topluluk ve ulusal kalite işaretlerinin tümüne meyve ve sebzelerin dahil olmasının sağlanması ;
- Meyve ve sebze yönünden zengin, sağlıklı beslenme hakkında bilgilendirme ve eğitim sağlamak adına milli eğitimde denkliğin sağlanması;
- Gıda israfına karşı mücadelede sektörün ortaya koyduğu gönüllü çabaların desteklenmesi;
- Hem Fransa'da hem de yabancı piyasalarda izin verilen ürünlerin menşesine ilişkin toplu bilgilerin Avrupa Birliğinden alınması;

Diğer tüm sektörlerde Üretici Örgütleri, Üretici Örgütü Birlikleri ve Branşlar Arası Örgütler

OPD tüzüğü ÜÖ'ler, ÜÖB'ler ve BAÖ'lerin söz konusu olabileceği 24 sektör tanımlamıştır (bakınız tablo 1).

Tablo 1: ÜÖ'ler, ÜÖB'ler ve BAÖ'lerin söz konusu olduğü tarımsal ürünler

Hububat	Pirinç	Şeker	Kaba yem
Tohumlar	Şerbetçiotu	Zeytinyağı ve zeytin	Keten ve Kenevir
Meyve ve Sebzeler	İşlenmiş Meyve ve Sebzeler	Muz	Şarap

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

Canlı ağaçlar, soğanlar, kökler, kesme çiçekler, süs bitkileri	Tütün	Sığır eti ve dana eti	Süt ve süt ürünleri
Domuz eti	Koyun ve keçi eti	Yumurta	Kümes hayvanı eti
Tarımsal kökenli etil alkol	Arıcılık ürünleri	İpek böcekleri	Diğer ürünler

Destek önlemleri her bir sektörün kendi ihtiyaçları doğrultusunda özel olarak belirlenmektedir. OPD tüzüğü kapsamında kullanılabilir geniş bir önlemler yelpazesi mevcuttur. Bu yelpaze bağ alanlarında üretiminden düzenlenmesinden ve ham tütün üretimine kadar uzanmaktadır. Ayrıca, hububat piyasasına müdahale ederek onu düzenlemek; sütün fiyatını ve üreticinin gelirini istikrara kavuşturmak; doğanın korunmasını, çevre eylemlerini teşvik etmek ve Mahreç İşareti (Mİ) veya Menşe Adı (MA) gibi kalite programlarının kullanımını teşvik etmek de mümkündür.

Avrupa'daki Üretici Örgütleri, Üretici Örgütü Birlikleri ve Branşlar Arası Örgütlerden Bazı Örnekler (meyve ve sebze dışında):

- Koyun ve koyun eti sektöründe İskoçya'dan **ANM group** ve İspanya'dan **Oviso**.
Aberdeen and Northern Marts (ANM Group) 1872 yılında kurulmuş ve zaman içerisinde gelişerek İngiltere'nin en büyük ve en çeşitli tarım işletmelerinden biri haline gelmiş olup çiftçiler tarafından yönetilmektedir. Grup, 7500 çiftçi hissedarın mülkiyetindedir ve kendisini canlı hayvan pazarlama ve et işleme ana faaliyet alanına tamamen adanmıştır. Yıllık satışlar 150 milyon £ seviyesine ulaşmıştır.
Oviso 1999 yılında 3 temel kooperatifin birleşmesi suretiyle kurulmuştur ve 800,000 koyunu olan 1400 çiftçiyi temsil etmektedir. Bu Üretici Örgütü Birliği üretim planlaması, kuzu etinin, pazarlanması ve işlenmesi, yün, peynir ve koyun sütü üretimi alanlarında aktiftir.
- **Friesland Campina** Hollanda, Belçika, Danimarka ve Almanya'da süt ürünleri sektöründe faaliyet göstermektedir. 18.600 üretici ile Avrupa'daki en büyük süt ürünleri kooperatifidir. Üretici Örgütü bir işleme şirketine sahiptir (%100) ve aşağıdaki esaslara dayalı kendine özgü bir fiyat sistemi kullanmaktadır.
 - Süt için Almanya, Danimarka, Hollanda ve Belçika'nın ulusal ortalamaları üzerinden aylık bazda hesaplanan "garanti fiyatı";
 - Kalite, uygunluk, yüksek miktarda ürün teslimi veya uzatılmış sözleşmelere dayalı olarak yapılan ilave ödemeler;
 - İşleme tesisinin kârı üzerinden yıllık pay.
- İspanya'dan **San Isidro Deifontes** zeytin ve zeytinyağı sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu kooperatif 1958 yılında 1 milyon kg zeytin rekoltesi ve 24 üye ile kurulmuştur. 2011 yılında 950 üyenin 30 milyon kg zeytin ve 6.5 milyon kg zeytinyağı ürettiği bir seviyeye ulaşmıştır.

NIRAS

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

**Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi**
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

Kooperatif zeytinleri ve zeytinyağlarını paketleyip büyük süpermarketlere ve toptancılara satmaktadır. 2011 yılında kooperatifin cirosu 20 milyon avro olarak gerçekleşmiştir.

- Yunanistan'dan **Santo Wines** - Bu Üretici Örgütü Birliği şarap alanında Santorini Adasının en büyük kuruluşudur. 1200 aktif üye ile tüm üreticileri temsil etmekte ve 18.000 HL şarap üretmektedir. Taahhütleri aşağıda belirtilmiştir:
 - Yerel geleneksel üreticiliği korumak;
 - Menşe Adına (MA) sahip en yüksek kalitedeki Santorini şaraplarını üretmek;
 - Tarımda sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek;
 - AR-GE birimi
 - Yetiştiricilik ve şarapçılık tekniklerinin sürekli gelişimi konusunda yatırım yapılması
 - Otokton çeşitlerin yetiştirildiği bir üretim çiftliğinin işletilmesi suretiyle biyoçeşitliliğin korunması (yerel üzümlerin yetiştirilmesi).
 - Çiftçilerin-kooperatif üyelerinin geleneksel tarım faaliyetleri, ürünlerinin özgün ve yüksek kalitede olmasını güvence altına almaktadır.
 - Tüm Santorini ürünlerinin tanıtılması Kooperatifin en önemli misyonudur. Menşe Adına sahip Santorini şarapları, Menşe Adına sahip Santorini Domatesi, Menşe Adına sahip Santorini Favası, kapariler, kapari yapraklarının yanı sıra domates veya Koufeto gibi tatlı yerel reçeller.
- İtalya'dan **OIT Tabacco Italia** tütün sektöründe faaliyet gösteren bir Branşlar Arası Örgüttür. OIT "Tabacco Italia" Branşlar Arası Örgütünün kurulma nedeni: tütün alanındaki OPD'nin, temel olarak, (insan sağlığı açısından ortaya çıkan zarar nedeniyle) üretimin azaltılmasını hedefleyen gözden geçirme sürecinin, arzda artan bir belirsizliğe neden olması. .
 - Hedef: tütün üreticileri ve tütün sanayi arasında sıkı ve etkili bir koordinasyon sağlamak.
 - Yapılan farklı branşlar arası sözleşmeler ve faaliyetler:
 - Teslim edilen ürünün fiyat ve kalitesi gibi temel konularda kurallar oluşturmak
 - Tedarik zinciri ve piyasa kontrolünün organizasyonu ve koordinasyonu
 - Üretim kalitesi ve rekabet politikası
 - Araştırma ve geliştirme
 - Çevreye uyum ve sürdürülebilir üretim

Sonuç olarak söz konusu Branşlar Arası Örgüt OIT ulusal düzeyde işlenen tütünün (75.000 ton/yıl) %60'ını temsil etmektedir.

Sonuç

"Karmaşık yapılar ve süreçler sözkonusu olsa dahi, Üretici Örgütleri, Üretici Örgütü Birlikleri ve Branşlar Arası Örgütler üreticiler açısından iyi bir gelir ve sektör açısından iyi bir refah seviyesini güvence altına almak için olağanüstü araçlardır"

"DOĞA gibi, karmaşık ama çok güzel"

